

Farlig spøk: Hva får du hvis du klipper ut vitsene fra Slavoj Žižeks bøker?

Narrens ballesaks

De fleste som har hatt noe med akademia å gjøre, kjenner den klaustrofobiske følelsen av å sitte fastlåst under et foredrag. De tørre professorleppene snakker og snakker, men hva snakker de om? Heldigvis står det en eksjugoslavisk hest i hjørnet. En hest på konferanse. Hva gjør den her, egentlig? Du hører vrinsking, og ut av hestens buk kommer en filosof i T-skjorte. Han klør seg i skrittet og sier hør – denne vitsen var populær blant dissidenter i sosialismens gode, gamle dager.

Da Russland var okkupert av mongoler, gikk en bonde og hans kone langs landeveien. En mongolsk kriger stanser sin hest og forteller at han vil voldta bondekona. «Men du må holde testiklene mine mens jeg voldtar henne», sier han til bonden, «slik at de ikke blir skitne». Den mongolske krigeren gjennomfører sin plan og så snart han rir vekk begynner bonden å hoppe av glede. «Hvordan kan du hoppe av glede når jeg nettopp ble brutalt voldtatt?» spør kona. Bonden svarer: «Men jeg lurte ham! Ballene hans ble fulle av støv.»

Hvis noen skulle være i tvil: Dette er en av vitsene i standardrepertoaret til Slavoj Žižek – filosofen som lever for å terge sine liberale venner med underbuksehumor fra Balkan. Slik kan selv en kommunist bli stjerne på 2000-tallet, og Žižek har de siste årene vært gjenstand for global medieoppmærksomhet under overskrifter som «Kulturteoriens Elvis» og «Vestens farligste filosof». Vi kan derfor se det som et

PROSA

**Audun Mortensen (red.)
The Collected Jokes
of Slavoj Žižek**
Flamme Forlag 2012, 150 sider

alternativt doktorgradsarbeid at Audun Mortensen nå har satt seg ned med Žižeks bøker og klippet dem i lillebiter til kun vitsene er tilbake.

Grovisen om de skitne mongoltestiklene er en av rundt 130 godbiter i Flamme Forlags «The Collected Jokes of Slavoj Žižek». Spørsmålet er hvordan vitsene funker på egen hånd. Som filosofisk moment og levendegjøring av abstrakte ideer har hver av dem en sentral funksjon i Žižeks retorikk, men tatt ut av sin sammenheng og plassert i en vitsesamling kan mye av poenget forsvinne. Mongolvitsen ble for eksempel brukt i et foredrag med tittelen «Hva vil det si å være revolusjonær i dag?», framført av Žižek under festivalen Marxism 2009 i London (tilgjengelig på YouTube). I lys av et slikt spørsmål blir vitsens moral raskt åpenlys: *Vi voldtas av kapitalismen, og gjør ikke annen motstand enn å skitne til dens baller.*

Mer konkret: Gradvis reform i retning «kapitalisme

MOROMANN: Plakaten til filmen «Žižek!» (2005) om «Vestens farligste filosof», Slavoj Žižek.

FOTO: ZEITGEIST FILMS

med et menneskelig ansikt» (mer demokrati, mer inkludering) er nytteløst når det er samfunnsstrukturen og ideologien som er problemet. Miljøministeren som skryter av økte avgifter i oljeindustrien er altså skremmende lik bonden som hopper av glede fordi han har gnidd mongolens testikler ned i støvet.

Alle som har sett Žižek i aksjon vet at han er en sjelden retoriker. Hans molotovcocktail av psykoanalyse, dialektikk, Hitchcock og spøk blir til semantiske bomber som treffer publikum først i magen, deretter i hodet. Mens professorer flest laller oss i søvn, vekker Žižeks frenetiske kropp selv en kyniker til kamp. Dette handler verken om stil eller aparte personlighet, men om noe så godt og gammeldags som revolusjonær intensjon.

Žižeks resirkulering av gamle vitser ergrer selvsagt enkelte, ikke minst fordi flere av dem framstår som kvinnefiendtlige. Historien om voldtekt av bondekona hevet også øyebrynene etter nevnte foredrag i London, og gir oss anledning til å se nærmere på Žižeks påståtte *machismo*.

Foruten vitsens funksjon som speilbilde av vår tids handlingslammelse, forsvarer Žižek spøken med at *idioten i historien er bonden, ikke kona*. Bonden er trolspeilbildet av den liberale politikeren som ser på at arbeideren blir utnyttet mens han smører finansfolk og skryter av sine sparetiltak. Kona, derimot, er oss, de 99 % – alt hun trenger for å sterilisere kapitalisten en gang for alle er en kniv, et raskt snitt, *slash*. Likevel – hva er morsomt med voldtekt? Til dette svarer Žižek at galgenhumor er den beste overlevelsesstrategi, noe enhver eksjugoslav kan skrive under på.

«The Collected Jokes of Slavoj Žižek» er en bok som vil glede fansen av konseptuell litteratur. Audun Mortensen tilhører den kynisk-lekne nettgenerasjonen som setter alt i anførselstegn, og slik Warhol i sin tid benyttet *drag queens* i sin kunst fordi de var de eneste i New York med ekte lidenskap, slik har Mortensen valgt seg den lidenskapelige Žižeks vitser som ferdiglaget materiale.

Dette er selvfølgelig nok et postmoderne voldtektstfor-

søk på Žižek, men i beste fall vil boka gi hans forfatter-skap nye lesere og lite ville være mer produktivt – for gudene skal vite at den norske venstresida trenger intellektuelt krutt til sine kanoner. I en tid da Vesten rammes av masseledighet, høyreekstremisme og mulig økonomisk kollaps, er det lite sannsynlig at sparetiltak og rosetog er nok. Vi kan dermed befinne oss (for å bruke en av Žižeks favoritt-bilder) i samme posisjon som katta i tegnefilmen, han som ivrig løper utfor stupet og som ikke faller før han ser ned. Og nettopp her er det slovenener vender tilbake til Marx og Lenin, og fordrer oss til en gang for alle å bli kvitt skammen over 70-tallet: *For å være tro mot det som er evig og universelt i kommunismen – kampen for radikal frigjøring som finnes i historien tilbake til antik-kens Spartacus – må kommunismens idé alltid gjenopplives på ny.*

Slavoj Žižek er altså, ståheien til tross, en lojal trøjansk hest. Han kommer ikke med vitser – men med hammer og sigd. Hoppla!

Henning Gärtner

bokmagasinet@klassekampen.no

REMFORELESINGA

Poesisjiktet 2

*La hundre blomster visne
Lyrikk og lyrics mellom jalla og jåleri*

Bare i lyrikken unnslipper vi markedskreftene. Skriftlyrikken har ikke noe marked. 97 % av lyrikkøkonomien er statlige midler.

Derfor er det vel bare bra at også bokhandlerne trekker seg ut? Så blir poesien helt ren og rank, uberørt av markedskrefter,

100 % i lomma på det offentlige, på råd og komiteer, innkjøp og institutter. Men bakom synger Utøya-generasjonen sangtekster.

Lørdag 9. juni kl 14:00

Litteraturhuset, Amalie Skram, 50 kr

Norsk Forfattersentrum i samarbeid med Morgenbladet og Aschehoug

